

Regeringskansliet
(Justitiedepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: Ett modernare utsökningsförfarande (SOU 2016:81)

Generella synpunkter

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet ställer sig i delar positiv till förslaget. Förenklingsambitionerna är lovvärda. Samtidigt måste fakultetsnämnden påpeka att det handlar om ett stort utredningsuppdrag och att ämnet i vissa centrala delar inte har utretts tillräckligt. Några aspekter har avgränsats bort, också när de i högsta grad är relevanta, t.ex. privilegieringen av skattekrav.

Utredningen har hanterat ”Rousk-problematiken” en aning styvmoderligt, vilket kan förklaras av kommitténs begränsade tid och att temat är svårhanterligt ur ett traditionellt svenskt perspektiv, inte minst beträffande Europadomstolens tillnärmning till temat.

Grunderna för kommitténs bedömningar och val i lagutkastet bygger följaktligen på en del bristfälligheter avseende Europakonventionens betydelse. Temat borde utredas mer utförligt och detsamma gäller den statliga privilegieringen av skattekrav, t.ex. den omedelbara verkställbarheten.

Utredningen borde ha beaktat betydelsen av hemmet som utmättningsobjekt och, åtminstone i det sammanhanget, också ha fäst avseende vid fordringstypen. Kommittén borde även ha föreslagit en självständig reglering av indragningsregeln.

Fakultetsnämnden är således positivt inställd till förenklingsambitionerna, men samtidigt kritisk till kommitténs förslag på lösningar av Rousk-problematiken.

Ändring av vissa utsökningsrättsliga begrepp (band 1, s 111 f)

Fakultetsnämnden ifrågasätter den förment pedagogiska förenklingen att byta ut termen ”exekutionstitel” mot ”utsökningstitel”. Fakultetsnämnden menar att ordet exekutionstitel är enklare att begripa än utsökningstitel. Ordet exekution förekommer i andra språk (jfr tyska, exekution; engelska, execution; franska exécution) och termen är väl inarbetad i svensk rätt (den finns med i förarbetena till 1734 års lag). Dessutom är det lättare att

förknippa exekution än utsökning till verkställighet, vilket det ju handlar om. Fakultetsnämnden föreslår därför att termen exekutionstitel behålls.

Utmönstring av begreppen allmänna och enskilda mål utmönstras och införandet av en effektivare ordning för verkställighet av förvaltningsmyndigheters beslut (band 1, s 115-123)

Begreppen allmänna och enskilda mål är väl inarbetade, men oklarhet tycks likväl råda om huruvida vissa mål är allmänna eller enskilda. Fakultetsnämnden välkomnar förslaget på en uttrycklig hänvisning till indrivningslagen.

En ny ordning för när förvaltningsmyndigheters beslut som innefattar fullgörelse ska gå att verkställa (band 1, s 123-131)

Fakultetsnämnden har inget att erinra mot förslaget. Det bör dock vara tydligt att huvudregeln är att verkställighet först kan ske med stöd av ett lagakraftvunnet beslut.

När och varför ett beslut får verkställas före laga kraft (band 1, s 131 f.)

Fakultetsnämnden är enig med utredningen i att effektivitet bör ställas mot rättssäkerhet i denna fråga och skulle välkomna att detta utreds, framförallt med blick på skattekraven.

Särskild föreskrift i lag, förordning eller myndighets föreskrift? (band 1, s 132-138)

Fakultetsnämnden har inget att erinra; detta framgår av RF kap. 8.

Verkställighet vid lagakraftvunnet beslut (band 1, s 139-155)

Förslaget är i överensstämmelse med huvudregeln att verkställighet först kan ske med stöd av ett lagakraftvunnet beslut. Det bör vara den klara huvudregeln vid verkställighet av betalningsskyldighet (utmätning). Undantag bör kunna motiveras särskilt utifrån tydliga krav på effektivitet med samtidigt beaktande av rättssäkerhet för den drabbade (bl a genom ett krav på processuella rättssäkerhetsgarantier).

Särreglering för indrivningsmål enligt 3 kap. 23 och 24 §§ UB (band 1, s 165 f.)

Det är oklart varför stat och kommun skall privilegieras i enlighet med UB 3:22 tredje stycket (UB 2:21 i förslaget). Moderna krav på rättssäkerhet talar för att denna särreglering bör kunna motiveras särskilt. Annars bör den avskaffas.

Proportionalitetsprincipen lagfästs i utsökningsbalken (band 1, s 177-201)

Bakgrunden till bestämmelsen om proportionalitet är framförallt Rousk-målet och fakultetsnämnden välkomnar att proportionalitetsprincipen lagfästs.

Proportionalitetsprincipen sägs tidigare (s. 31) vara ”en allmän rättsgrundsats som gäller utan särskilt lagstöd”. På de områden som aktualiseras genom Rousk-målet har framförallt NJA 2010 s. 397 I-II visat att frågor om proportionalitet inte är relevanta vid den sk försvarlighetsbedömningen enligt UB 4:3 första stycket, vilket även får sägas bekräftas i NJA 2013 s. 1241.

Införandet av en proportionalitetsprincip och försöken att komma tillrätta med Rousk-problematiken förutsätter dock för det första att Rousk-målet tolkas korrekt och för det andra att bristerna i svensk rätt inte avfärdas som olyckliga omständigheter eller liknande.

Att proportionalitetsprincipen lagfästs kan ha en positiv effekt. Vilken betydelse proportionalitetsprincipen kommer att få är dock oklart. Om den ska stödas på texten i

avsnittet är det dock problematiskt, eftersom den innehåller en del fel. Frågan tycks inte ha utretts tillräckligt – och i tillägg borde skattekraven utredas särskilt eftersom de är en så central fordringstyp som i flera avseenden är privilegierade, exempelvis genom omedelbar verkställbarhet. Också Rousk-målet handlade om skattekrav.

Här följer några enstaka kommentarer till olika texter i avsnittet.

s. 183: Skildringen av NJA 2013 s. 1241 och NJA 2010 s. 397 I-II är oprecis. I målet från 2013 bekräftar HD de två tidigare avgörandena. HD:s uttalande om ”intresseavvägningen” gäller endast enligt UB 4:3 andra stycket, däremot inte enligt första stycket. Där gäller de två tidigare avgörandena.

s. 184: Kronofogdemyndighetens hantering innebär en automatisk privilegiering av skattekrav.

s. 185: I NJA 2013 s. 1241 p. 7 uttalade HD följande:

”När andra utmätningsbara tillgångar saknas, finns det inte något egentligt utrymme för att ge omständigheter av annat slag än det förväntade överskottet en mer avgörande eller självständig betydelse. Det förhållandet att en utmätning avser en bostadsfastighet kan inte hindra en utmätning. Detta hänger samman med att ett undantag för sådana fastigheter i realiteten skulle innebära att egendom togs undan från utmätning i vidare mån än som följer av bestämmelserna om beneficium. (Se NJA 2010 s. 397 I och II.)”

HD är tydligt avvisande mot tanken på att låta andra omständigheter ha någon betydelse. Utredningen tolkar detta annorlunda och kan nog endast stöda sig på ordet ”egentligt”. Utredningen underskattar enligt fakultetsnämnden målets oförenlighet med Europakonventionen och Rousk-målet.

s. 186: Kronofogdemyndighetens beaktanden verkar vara ett steg i rätt riktning.

s. 188: Den presenterade litteraturen borde ha beaktats i betydligt högre grad.

s. 189: Kommittén gör bedömningen att svensk skatteindrivning inte strider mot Europakonventionen. Europadomstolen är inte sällan försiktig med kritik av lagstiftning och kritiserar istället rättstillämpningen. Men den kritiserade rättstillämpningen innebär i sig emellanåt att lagstiftningen måste ändras.

s. 192 f.: Att Europakonventionens skydd gäller också om det endast finns ett utmätningsobjekt är korrekt. De åtta punkterna som bör beaktas ger en korrekt beskrivning, men fler omständigheter är av betydelse, t.ex. fordringstypen, kommittén bortser ifrån på s. 193. Här kan bl.a. hänvisas till art. 8 (2) Europakonventionen, när det handlar om en tänkt utmätning av hemmet.

s. 194: Kommittén uttalar att bedömningen i NJA 2010 s. 397 I-II är ”relativt sträng” – och det är mycket mildt formulerat. Det är oklart vad kommittén gör med det konstaterandet.

s. 195: Vid behandlingen av exekutionstiteln har kommittén inte beaktat Zehentner-målet.

s. 196: Överskjutande skatt ställs mot hemmet, men avvägningen är oklar.

s. 198: Under ”Borgenärens intressen” presenteras en egen variant av utmätningstrappan. Istället för att beakta utmätningssintresset (jfr t.ex. art. 8 (2) Europakonventionen), så ska man beakta vilket intresse den konkreta borgenären kan tänkas ha och här kan även rent subjektiva faktorer spela en roll. Det är tämligen vagt och rättsosäkert.

Kommittén tycks ha förbisett Zehentner-målet, som handlade om utmätning.

Utsökningsbalkens bestämmelser om indrag av egendom och Europakonventionen (band 1, s 556 f. och band 2, s 63,)

Indragningsregeln stämmer ofta överens med Europakonventionen, men inte alltid. Lösningen vore att frikoppla indragningsregeln från samäganderättslagen. På så sätt undviker man möjliga problem med Europakonventionen (och RF 8:2 p. 2). Indragningsregeln borde stå på egna ben i UB. Såväl art. 1 i det första tilläggsprotokollet (egendomsskyddet) som art. 8 (om bl.a. skydd av hemmet) kräver att ingreppet är rättsenligt. De svenska problemen avseende förenligheten med Europakonventionen illustreras av planimålen NJA 2007 s. 455 (HD:s *contra legem*-lösning, dvs. i strid med uttrycklig lagtext i 6 § samäganderättslagen) och NJA 2015 s. 72 (HD:s analogilösning). Analogier lämpar sig ofta väl i civilrätten, men däremot inte i UB:s regelsystem, som är lagstiftning av tvångskaraktär. Jfr även RF 8:2 p. 2.

Privilegiering av statliga krav (band 2, s 62 f)

Fakultetsnämnden välkomnar innehållet i förslaget 8:4, andra stycket, men ifrågasätter innehållet i bestämmelsens fjärde stycke. Privilegieringen av statliga krav bör utredas särskilt och är i tillägg en del av Rousk-problematiken; statliga krav väger enligt art. 8 (2) Europakonventionen inte särskilt tungt. En privilegiering framstår därför som paradoxal. I realiteten handlar det ofta om skattekrav.